

АКАДЕМІЯ МЕНЕДЖЕРІВ З РОЗВИТКУ

(курс для працівників агенцій регіонального розвитку та центрів підтримки підприємництва в Україні)

Актуальні тенденції у політиці
територіального розвитку в Україні та ЄС, у
тому числі на основі аналізу наукових
установ та міжнародних організацій .

2018-2019 р.

Волинський ресурсний центр

Юрій Третяк

- Система управління регіональним розвитком в ЄС
- Структурні фонди ЄС
- Проекти регіонального розвитку в країнах ЄС
- Агенції регіонального розвитку в країнах ЄС

Генезис регіональної політики

- Сучасний стан та специфіка регіональної політики в окремих державах Європи та у світі є **результатом тривалих еволюційних процесів** у цьому напрямі державної політики.
- Вважається, що народження регіональної політики, як напрямку національної політики держави, припадає **на 30-ті роки XX століття**. Саме тоді в країнах Європи і США гостро постало **питання диспропорцій у розвитку території, що викликало серйозні соціальні проблеми та посилення напруги у суспільстві**.
- Урядами держав було вирішено виділити певну **частку бюджетних коштів на допомогу найменш розвиненим регіонам**. З того часу **ця стаття витрат є постійною** у державних бюджетах розвинених країн світу.

Генезис регіональної політики

- У кожній країні Західної Європи та світу “дата народження” регіональної політики своя.
- Великобританія має найдовшу і найбагатшу історію у цій галузі. Дослідження регіонального розвитку і перші теоретичні концепції у цій країні з’явилися ще до початку другої світової війни.
- В Італії зародження регіональної політики пов’язано зі створенням так званої “Каси Півдня” у 1950 році.
- у ФРН цією датою є 1951 рік
- у Нідерландах – 1951-52
- в Ірландії – 1952
- у Франції – середина 50-х років
- в Данії – 1958
- у Бельгії – 1959 рік

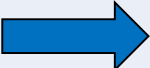
Генезис регіональної політики

- Проблема збалансованості розвитку території у багатьох державах постала досить гостро.
- Спочатку європейська (як і американська чи австралійська) регіональна політика сприймалася як інструмент згладжування надмірних диспропорцій у соціально-економічному розвитку регіонів, в основному за рахунок перерозподіляючих грантів і субсидій регіонам і територіям (і місцевим компаніям), що мають певні проблеми розвитку.
- Такі цілі вимагали центрально керованої системи планування та управління із чіткими цілями та завданнями для кожного рівня влади.

Генезис регіональної політики

- Із часом **цілі регіональної політики змінилися і стали більш багатограними.**
- Вони почали віддзеркалювати зміни у глобальній економіці, перехід розвинених країн Європи та світу до нової суспільно-економічної формації – **постіндустріальної – та посилення процесів децентралізації та локалізації економічної діяльності.**
- Виникли **нова парадигма регіональної політики і нові принципи, які орієнтуються на децентралізацію влади та партнерство між різними її рівнями і гілками, а також партнерство із приватним і неурядовим секторами.**

Зміна парадигми у регіональній політиці

	Традиційна регіональна політика	Нова парадигма
Цілі	Балансування економічного розвитку через спрощену фінансову компенсацію менш розвинутим регіонам	Виявлення і реалізація прихованого та недооціненого потенціалу конкурентоспроможності кожного регіону
Стратегії	Секторальний (галузевий) підхід «згори вниз»	Інтегровані проекти розвитку сплановані «згори вниз» та «знизу вгору»
Інструменти	Субсидії і державна допомога переважно на створення об'єктів «твердої» інфраструктури	Державні капіталовкладення у матеріальні та нематеріальні активи у вигляді проектів «твердої» та «м'якої» інфраструктури
Суб'єкти	Центральний уряд	Різні рівні врядування (СУБСИДІАРНІСТЬ)
Предмет аналізу	Адміністративні регіони	Функціональні регіони (МАКРО та МІКРО РЕГІОНИ)
	Перерозподіл ресурсів від більш розвинутих до менш розвинутих регіонів	Розбудова конкурентного регіону шляхом залучення усіх суб'єктів розвитку та використання потенціалу

4 основних види регіональної політики

- **стимулююча** – політика Уряду Італії та ЄС щодо півдня Італії, починаючи з так званої «Каси півдня» і закінчуючи сучасними заходами по посиленню соціального капіталу;
- **компенсуюча** – політика у Великобританії, коли значні кошти виділялися на компенсацію закриття великих промислових потужностей у північних та «середніх» регіонах країни – колишніх локомотивах економічного зростання, а нині центрах новітніх послуг;
- **адаптуюча** – політика Фінляндії (або Швеції чи Данії) по підтримці вищої освіти та посилення ролі університетів у розвитку регіональних економік, створення інноваційних центрів у всіх великих і середніх містах з метою дифузії новітніх знань і навичок у цих мало- і рідко-заселених країнах;
- **протидіюча** – політика Франції протягом останніх 30 років спрямована на деконцентрацію економічної діяльності із регіону Іль-де-Франс (Великий Париж) у метрополії другого порядку (Марсель, Ліон, Нант і т.д.)

Кейнсіанська концепція регіональної політики

- Донедавна традиційна (кейнсіанська) регіональна політика базувалася на таких *принципах як жорстка централізація, стандартизація, стимуляція та державна керованість.*
- Основними засадами такої регіональної політики були:
 - перерозподіл та соціальна спрямованість з метою стимулювання попиту у найменш розвинених регіонах
 - державне сприяння індивідуальним компаніям у розміщенні свого виробництва у цих регіонах.

Ринкова неоліберальна концепція регіональної політики

- Ринкова неоліберальна концепція почала застосовуватись на практиці 20-25 років тому.
- Вона ґрунтується на **засадах вільного ринкового механізму, спрямованих на дерегулювання ринку**, особливо щодо вартості робочої сили та капіталу.
- Спільною рисою цих двох підходів, не зважаючи на їх фундаментальні розбіжності (щодо необхідності втручання держави та рівноваги ринкових сил), є те, що **регіональна політика має здійснюватися у напрямку “зверху вниз” у будь-якому регіоні.**

Вади кейнсіанської та неоліберальної концепцій

- Застосування кейнсіанської моделі регіональної політики в свій час сприяло **підвищенню рівня зайнятості та доходів у найменш розвинених регіонах, однак не було досягнуто збільшення рівня їх продуктивності порівняно з більш благополучними регіонами.**
- У відсталих регіонах не вдалося прискорити власно внутрішній розвиток, який базувався б на мобілізації місцевих ресурсів, їх комплексному використанні.
- Більшість заходів була спрямована на заохочення немісцевих виробництв та немісцевих компаній.
- Запровадження “ринкової терапії” спричинило несприятливу ситуацію внаслідок **зменшення фінансових трансфертів**, що були суттєвим джерелом доходу та добробуту найменш розвинених регіонів.
- В умовах розширення зони вільного ринку та зростання корпоративної конкуренції **послабилася економічна база таких регіонів.**
- **Таким чином, вибір між кейнсіанською моделлю та моделлю вільного ринку в результаті призвів до вибору між залежним розвитком та відсутністю розвитку.**

Вади кейнсіанської та неоліберальної концепцій

- **Альтернативний** двом попереднім моделям підхід базується на використанні досвіду процвітаючих регіонів із міцними місцевими економічними зв'язками (італійські північні та центральні промислові райони, німецька земля Баден-Вюртемберг).
- В основі цього підходу лежить **концепція мобілізації ендогенного потенціалу слабких регіонів**. Її суть полягає у використанні переваг колективізму а не індивідуалізму, пріоритетах соціальної сутності економічної поведінки.
- Такий напрям регіонального розвитку можна назвати **інституціональним**.

Нова концепція інституціоналізму

- **Нова концепція інституціоналізму** полягає у погляді на економіку як систему кооперативних зв'язків між окремими організаціями, компаніями, органами влади, неурядовими організаціями та іншими групами, які керуються не лише принципом раціональних переваг але й орієнтуються на певні соціально-культурні традиції, що склалися у цьому регіоні.
- Відповідно було сформульовано 5 основних аксіом інституціональної концепції:
 - політика кооперації та співробітництва;
 - врахування думки громадськості та широке використання механізму переговорів;
 - об'єднання окремих підприємств та організацій в мережі, асоціації;
 - створення дієздатних місцевих органів влади (спеціалізованих інституцій), які працюють над питаннями підтримки підприємництва, залучення до процесів розвитку регіону громадських організацій та об'єднань;
 - орієнтація процесу прийняття рішень на регіональні та місцеві потреби.

«Сестринські політики»

- Відповідно до еволюції рівня розвитку країни, структури економіки та типу суспільно-економічної формації координація регіональної політики із галузевими політиками також змінюється.
- У Європі та США у 1970-90-х роках регіональна політика в основному координувалася із промисловою політикою, агрополітикою та соціальною політикою.
- ***Нині пріоритетними «сестринськими» секторами регіональної політики урядів розвинених країн та країн «нових лідерів» стали:***
 - транспортна або інфраструктурна політика (в т.ч. телекомунікації),
 - політика у сфері підтримки бізнесу,
 - політика у сфері зайнятості та підвищення кваліфікації трудових ресурсів,
 - науково-дослідницька та інноваційна політика,
 - екологічна політика.

Сучасні інструменти регіональної політики

- вдосконалення транспортної та телекомунікаційної «доступності» тієї чи іншої території;
- максимальне спрощення регуляторного середовища та покращення інвестиційного клімату території, створення РІВНИХ УМОВ для стимулювання зростання кількості та розміру приватних компаній та прибутків їх економічної діяльності;
- інвестиції в освіту та підвищення кваліфікації, особливо для людей старших за «університетський вік», посилення «м'яких» кваліфікацій та навичок, які можна трансформувати та переносити в інші сфери економічної діяльності - з метою підвищення шансів зайнятості в умовах скорочення продуктивних циклів та постійного інноваційного оновлення виробничих процесів та послуг;
- створення інноваційної та дослідницької інфраструктури для наближення наукових досліджень та розробок до приватного сектору з метою скорочення періоду комерціалізації винаходів та нових технологій;
- заходи спрямовані на збереження навколишнього середовища, мінімізація негативного впливу на нього економічної діяльності та повсякденного життя населення; зменшення енергоспоживання та збільшення енергоефективності різних сфер суспільно-економічного життя;
- сприяння розвитку великих міст як центрів креативної, інноваційної та конкурентної економічної діяльності, а також як місць із високим рівнем соціально-культурної інфраструктури, освіти, медицини, які б приваблювали висококваліфіковані кадри та відповідно сприяли посиленню міської економіки.

Сьогодні саме така комбінація заходів забезпечує підвищення рівня конкурентоспроможності окремих секторів економіки та окремих територій (відповідно до їх спеціалізації), які відповідно підвищують загальний рівень конкурентоспроможності національної економіки та рівень життя населення.

Еволюція підходів до регіонального розвитку в країнах Європи

- Починаючи з 50х років минулого століття економічний розвиток досягався переважно через **інвестиції у фізичний капітал**.
- Починаючи з середини 1980-х років з'явилося ще два додаткових чинника економічного розвитку – **інновації та освіта**.
- З початку 2000х дослідження з питань **довіри та соціального капіталу** дали підстави стверджувати, що такий фактор як **формальні і неформальні інституції**, не менш, а може і більш важливий для економічного розвитку, ніж традиційні фактори – матеріальні та людські ресурси, торгівля або трансфер технологій.

«Формальні» і «неформальні» інституції

- До **«формальних» / «твердих» інституцій** відносять загальноприйняті правила, що включають конституцію, закони, статuti, підзаконні акти та положення, а також верховенство права, право власності, контракти та систему моніторингу конкуренції.
- До **«неформальних» / «м'яких» інституцій («спільнот» або соціального капіталу)** відносять норми, традиції та соціальні угоди, міжособистісні контакти, стосунки та неформальні мережі, **які мають важливе значення для формування довіри.**

Інституції у процесах регіонального розвитку

- **Інституційний капітал / «інституційна зрілість»** – комбінація ознак, включаючи наявність різних інститутів, міжінституційної взаємодії та культури ідентифікації із загальним економічним призначенням певної території, спільних норм та цінностей, які творять "соціальну атмосферу" конкретної локації.
- Інституційний капітал - **спроможність території адаптуватися до зміни умов, а також генерувати та засвоювати інновації.**
- Територіальні громади та регіони з неадекватними або неефективними інституціями **малоймовірно зможуть досягнути сталого економічного розвитку,**
- За відсутності адекватних інституцій, **"не дивно, що спроби впроваджувати навіть найбільш продуману політику розвитку призводять до ранньої і частой невдачі"** (Woolcock).

Інституції у процесах регіонального розвитку

- **Основним ресурсом будь-якого регіону є його громадяни, інститути та співпраця між ними. Цей чинник міг мати меншу вагу в минулому, але сьогодні він є ключем до успішного майбутнього.**
- Вважається, що інституційні механізми (особливо «неформальні» працюють краще **саме на регіональному та місцевому рівнях**, оскільки національний масштаб може бути надто віддаленим, щоб бути ефективним для мобілізації організацій.
- Інституції **генерують довіру** серед суб'єктів господарювання та **зменшують транзакційні витрати, сприяють прозорості, «змащують» функціонування ринку праці.**
- **Якість формальних і неформальних інституцій має вагоміший вплив на ріст доходів та перспективи економічного зростання територій аніж традиційні фактори розвитку, такі як географія і торгівля (Порт та інші).**

Регіональна політика ЄС - для чого?

Регіональна політика ЄС це **стратегічна інвестиційна політика** спрямована на усі регіони країн ЄС.

Регіональна політика має на меті **зменшення диспропорцій розвитку між регіонами ЄС** з метою досягнення збалансованого економічного, соціального та територіального розвитку.

Регіональна політика є виявом **солідарності** країн ЄС - через концентрацію підтримки для **менш розвинутих регіонів**.

	Найвищий	Найнижчий	Відношення
ВРП на особу (% середнього EU-28)	Люксембург 266%	Болгарія 47%	5.7*
Рівень зайнятості (%, вік 20-64)	Швеція 79.8%	Греція 53.2%	1.5

* У США різниця лише у 2.5 рази, а у Японії у 2 рази

Валовий регіональний продукт на душу населення в Україні та ЄС, 2007

	ВРП на д.н. ЄВРО (номінальний)	ВРП на душу населення у % до середнього по ЄС
ЄС27 – Європейський союз (27 країн)	24 900 (2007) 30100 (2013) 36600 (2017)	100 %
ЄС25 – Європейський Союз (25 країн)	26 100	105 %
ЄС15 – Європейський Союз (15 країн)	29 200	117 %
Нові країни члени ЄС 12 – Нові країни члени	8 413	34 %
Найбільш розвинуті 10 регіонів ЄС	53 679	216 %
Найбільш розвинуті 20 регіонів ЄС	49 070	197 %
Найменш розвинуті 20 регіонів ЄС	5 063	20 %
Найменш розвинуті 10 регіонів ЄС	4 059	16 %
Найменш розвинутий регіон ЄС (Северозападен) Болгарія	2 600 (2007) 6500 (2013)	10 % (2007) 21% (2013)
Україна (усі регіони)	2 233 (2007) 1930 (2012)	9 % (2007) 6.4% (2012)
Київ (місто)	7 225 (2007) 9845 (2012)	29 % (2012) 33% (2012)
Україна без Києва	1 924 (2007) 1625 (2012)	8 % (2007) 5.4% (2012)
Найменш розвинутий регіон України (Чернівецька область)	1 064	4 %
9 найбільш розвинутих регіонів України (1/3)	3 058	12 %
9 найменш розвинутих регіонів України (1/3)	1 248	5 %

Номенклатура територіальних одиниць для статистики (NUTS)

Рівень	Мінімум	Максимум
NUTS 1	3 мільйони	7 мільйонів
NUTS 2	800,000	3 мільйони
NUTS 3	150,000	800,000

Еволюція основних теорій регіонального розвитку

Назва	Основний зміст
ТЕОРІЇ РОЗМІЩЕННЯ ВИРОБНИЦТВА, ЗАГАЛЬНІ ТЕОРІЇ РОЗМІЩЕННЯ, ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА	
Теорія штандортів Й.Тюнена, В.Лаунхардта, А.Вебера	Принципи розміщення виробництв та ринків
Теорія центральних місць В.Кристаллера	Центральність місця забезпечується широким різновидом послуг, що надаються населенню та компаніям
Просторова організація господарства А.Льоша, У.Айзарда	Основи просторової економічної рівноваги
Промислові райони Маршалла, кластерні моделі регіонального розвитку М.Портера, М.Енрайта, С.Розенфельда, Д.Хамфрі та Х.Шмітца	Дослідження основ функціонування територіально-виробничих форм інтеграції економічних суб'єктів
НЕОКЛАСИЧНІ ТЕОРІЇ	
Моделі мобільності виробничих факторів Д.Бортса, теорема Хекшера-Оліна-Самуельсона	Основа зростання економіки регіону – забезпеченість факторами виробництва
Теорії конвергенції Р.Солоу та Т.Свана, Р.Барро, Сала-Мартін	Вирівнювання розвитку на основі мобільності факторів виробництва
Теорія регіонального зростання Х.Зіберта; модель Р.Холла та Ч.Джонса	Вплив на розвиток виробничих факторів, а також урахування соціальних, інституційних та політичних факторів

Еволюція основних теорій регіонального розвитку

ТЕОРІЇ КУМУЛЯТИВНОГО ЗРОСТАННЯ

Концепція взаємної та кумулятивної обумовленості, теорія полюсів зростання Г.Мюрдаля, Ф.Перру, А. Хіршмана, Ж.-Р.Будвіля, П.Потьє

Основи виникнення центрів зростання, дифузія нововведень, центральних місць

Теорія «Центр-периферія» Д.Фрідмана, модель міської агломерації Х.Річардсона

Концентрація економічного зростання в містах та міських агломераціях

ТЕОРІЯ НОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ ТА ІН.

Моделі просторового розосередження виробництва П.Кругмана, М.Фуджити, А.Венаблеса

Вплив доцентрових та відцентрових сил на централізацію і децентралізацію економічної діяльності

Нова теорія економічного (ендогенного) зростання – модель Р.Лукаса та П.Ромера

Інвестиції в інновації та людських капітал – основа довгострокового розвитку

Моделі інституційної економіки Д.Родріка, Д.Аджемоглу, С.Джонсона

Вплив інституційних факторів на економічний розвиток

Що є предметом регіонального розвитку? Що відрізняє регіональний розвиток від локального/місцевого?

1. Зменшення внутрішньо-регіональних диспропорцій розвитку (сільський розвиток)

2. Стимулювання точок зростання і їх відносини з периферією

3. Розвиток мережі малих міст

4. Доступність (право громадян мати можливість зайнятості, отримання публічних послуг, культурного розвитку і соціальних пільг незалежно від місця проживання)

5. Міжрегіональна та транскордонна співпраця

Економічні інструменти
Інструменти стимулювання
Сільський розвиток
Економічна інфраструктура
Залучення інвестицій
Інновація, дослідження
Житлово-комунальне господарство
Зайнятість
Інфраструктура
Телекомунікації
Публічні послуги
Транспорт і доступність
Соціальна інфраструктура

Регіональна політика ЄС

Політика Єдності: історія успіху

- Це політика СОЛІДАРНОСТІ – *інструмент розподілу допомоги регіонам*
- Через цю політику ЄС має забезпечити, щоб:
 - вигоди від інтеграції були розподілені настільки широко наскільки це можливо
 - розвиток є збалансований наскільки це можливо з географічної точки зору

1970-ті: ідея структурної допомоги менш розвинутим регіонам набирає ваги

- **1968: створення Генерального Директорату з Регіональної Політики (Directorate General for Regional Policy – DG REGIO)**

Жан Рей (Jean Rey) у 1968 “РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА у Співтоваристві – це як серце у людському тілі... вона повинна бути націлена на реанімацію людського життя у регіонах де цього не відбувається”

- **1971: Резолюції Ради ЄС: заходи спрямовані на розвиток регіонів в рамках Спільної Сільськогосподарської Політики ЄС та координація фінансової допомоги регіонам**

Початок реальної роботи з реальними ресурсами

- 1973: «Звіт Томпсона» ...в той час як мету територіальної експансії (...) досягнуто, мету збалансованого і гармонійного розвитку регіонів Співтовариства ні...
- 1975: Європейський Фонд Регіонального Розвитку (ЄФРР-ERDF) створено на 3-річний тестовий період. Мета – вирівнювання регіональних диспропорцій у зв'язку з:
 - *переважанням сільського господарства*
 - *змінами в промисловості*
 - *структурним безробіттям*

ЄФРР на початку діяльності: допустимі заходи

- 1) інвестиції у малі підприємства з метою створення принаймні 10 нових робочих місць;**
- 2) інвестиції в інфраструктуру, яка допомагає досягти мету в пункту 1;**
- 3) інфраструктурні інвестиції у гірські території, що мали узгоджуватись із фондом розвитку сільського господарства.**

ЄФРР на початку діяльності: початкові заходи

- **Заходи були суто національного масштабу – фінансування наперед визначених проектів у країнах-членах – слабкий зв'язок з цілями розвитку ЄС**
- **Країни-члени повинні були подаватися до ЄФРР на рівні окремих проектів**
- **Система відбору та фінансування проектів працювала на річній основі**

Регіональна політика у 1980-их

- Ключові зміни: перші кроки до справжньої «європейської» Політики Єдності:
 - *Єдиний Європейський Акт*
 - *Приєднання Греції, Іспанії та Португалії*
 - *Прийняття програми єдиного ринку ЄС*
- Нові країни призвели до посилення регіональних диспропорцій – фінансування стало ключовим засобом підвищення добробуту до середнього у ЄС рівня
- Реалізація ключових засад політики єдності, розроблена з метою компенсації втрат внаслідок приєднання до єдиного ринку для менш розвинутих регіонів співтовариства

Регіональна Політика у 1980-их – зміцнення спільних заходів Співтовариства

1988:

- Європейська Рада виділила 64 мільярди ЄКЮ в Структурні Фонди на період 5 років і затвердила перше положення про роботу Структурних Фондів
- Запроваджено 4 ключові принципи:
 - *КОНЦЕНТРАЦІЇ*: фокусування на найбільш бідніших регіонах
 - *ПАРТНЕРСТВА*: залучення регіональних та місцевих зацікавлених сторін
 - *ПРОГРАМУВАННЯ*: багаторічне планування
 - *ДОПОВНЕННЯ*: фінансування з боку ЄС не повинно замінювати національне

Реформа 1988 року: від проектів до програм

- **Перехід від щорічного відбору проектів країнами-членами**
- **до більш стратегічного та багаторічного програмування**
- **... вибудований на засадах широкого партнерства між регіонами, країнами-членами та Європейським Співтовариством**

Підсумок: 1989 – 1993

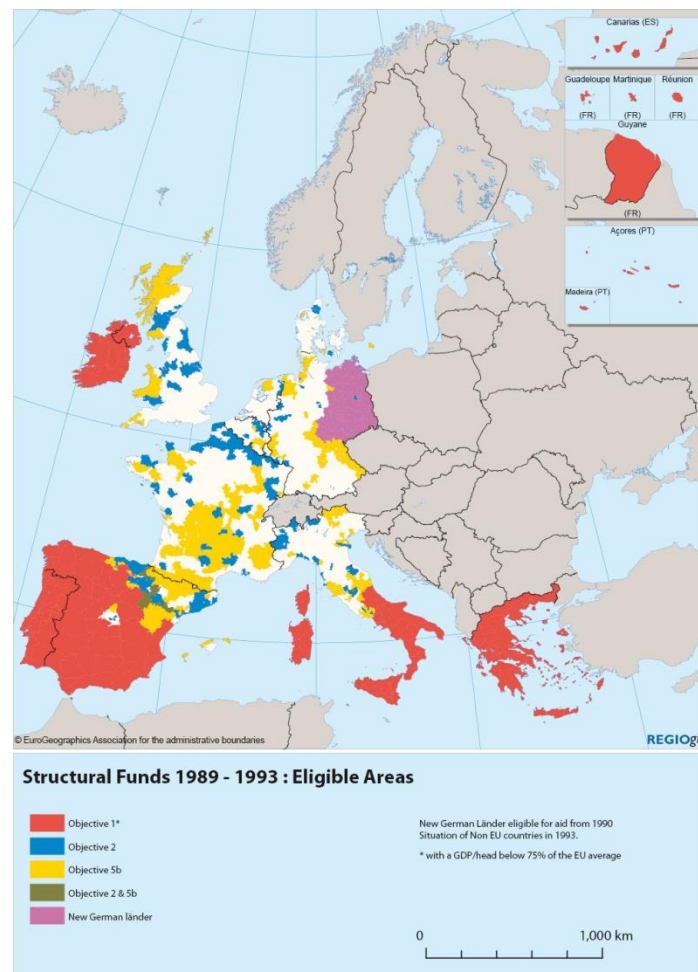
- Розвиток структурних фондів

- 5 пріоритетних цілей

- Стандартизовані правила для всіх

- Децентралізоване управління

- Бюджет структурних фондів збільшено з ECU 6.4 мільярдів на рік у 1988 до ECU 20.5 мільярдів на рік у 1993 (відносна частка підскочила з 16% до 31% бюджету ЄС)

Реформа 1994 року: подвоєння зусиль

- ECU 168 мільярдів на 5 років для Структурних фондів та Фонду Єдності
- Рамки Підтримки Співтовариства (Community Support Frameworks (CSFs)), Операційні Програми (OPs), Єдині Програмні Документи (SPDs)
- 9% для 13 Ініціатив Співтовариства: KONVER, RETEX, PYMES, URBAN...1% на розвиток інновацій вперше в ЄС

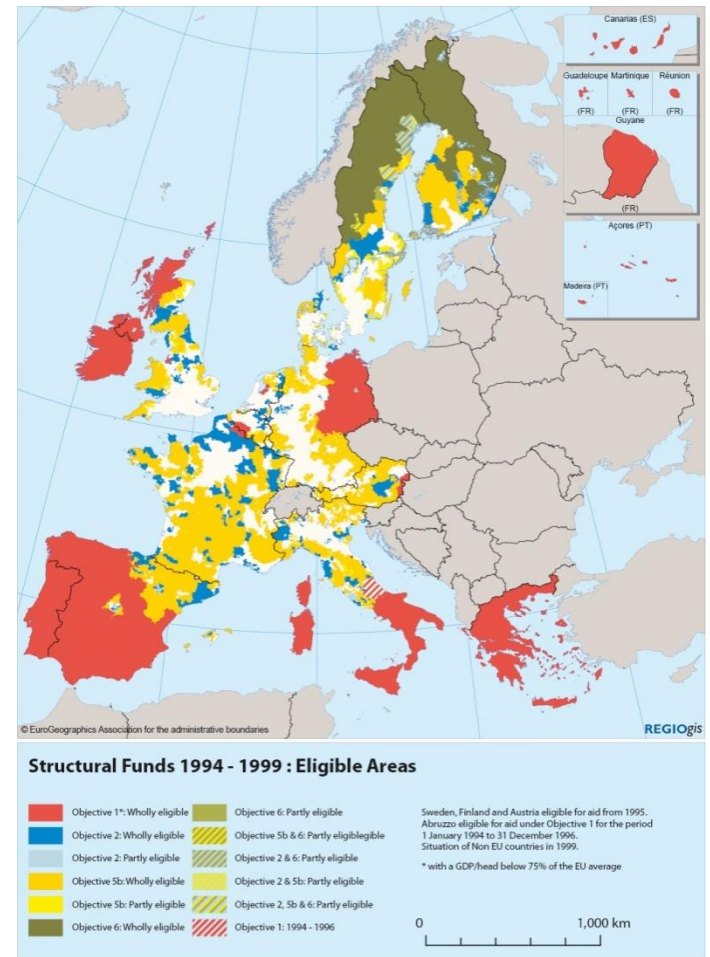
Підсумок: 1994 - 1999

- Введення 4-ої цілі

- Спрощення процедури

- Новий Фонд Єдності та інструменти розвитку рибальства

- Збільшення бюджету структурних фондів до ECU 32 млрд. на рік (приблизно 30% бюджету ЄС)

2000-2006: успішне розширення

- 2 ключові теми:
 - i) Ефективність: спрощення правил і процедур
 - ii) Підготовка до розширення
- ‘Порядок денний 2000’ вимостив дорогу для найбільшого в історії ЄС розширення – 10 країн приєдналося 1 травня 2004
- Це історичне розширення збільшило населення ЄС на 20%, і лише на 5% збільшило його ВВП

2000-2006: успішне розширення

- €195 млрд. на 7 років для 2 Структурних Фондів
- €18 млрд на 7 років для Фонду Єдності
- Інші перед-акцесійні інструменти
 - Phare: €10.9 млрд. (зміцнення спроможності)
 - SAPARD: €3.6 млрд. (сільський розвиток)
 - ISPA: €7.3 млрд. (навк.серед.+транспорт)

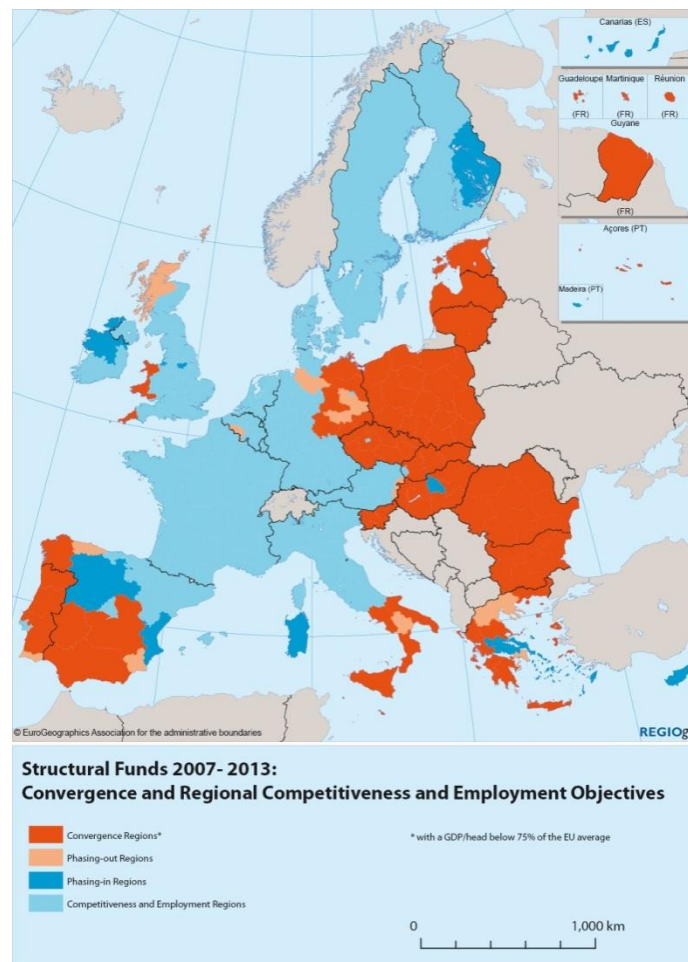
Політика Єдності 2007-2013: увага на зростанні та нових робочих місцях

- **3 цілі** (конвергенція, регіональна конкурентоспроможність та зайнятість, територіальна співпраця)

- **Всі регіони можуть подаватися**

- **Збільшення до €50 млрд. на рік (прибл. 36% бюджету ЄС)**

Сільський розвиток та рибальство за межами політики єдності

Деякі результати.....

- Зростання ВВП/особу в Греції, Ірландії та Португалії – (Греція зросла з 74% середнього по ЄС до 88% між 1995 і 2005)
- До 2015 року регіональна політика ЄС допомогла створити 440,000 робочих місць у Польщі, додала 6% до ВВП та 21% до інвестицій
- Більше 44,000 км доріг було збудовано і реконструйовано у 2000-2006 роках. Відповідний показник для залізничного транспорту – 12,000 км
- Підтримано більш як 250,000 малих підприємств у Великобританії
- Підтримано більш як 25,000 дослідницько-технологічних проектів

Афіни: нова транспортна система

Центр інкубації технологій в Ірландії

Центр інновацій у Чеській Республіці

Автострада біля Сан Себастьяна

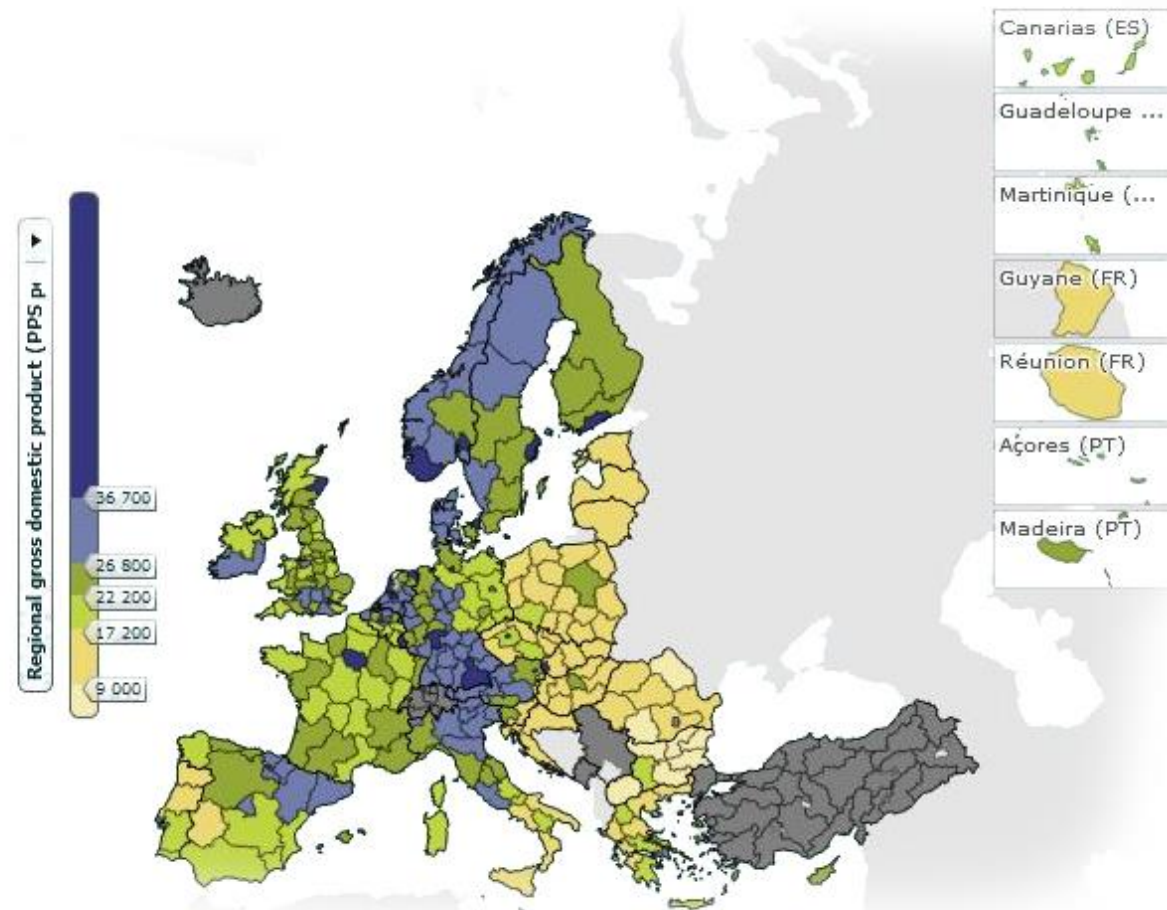

Центр відновлювальної енергетики у Бургенланді

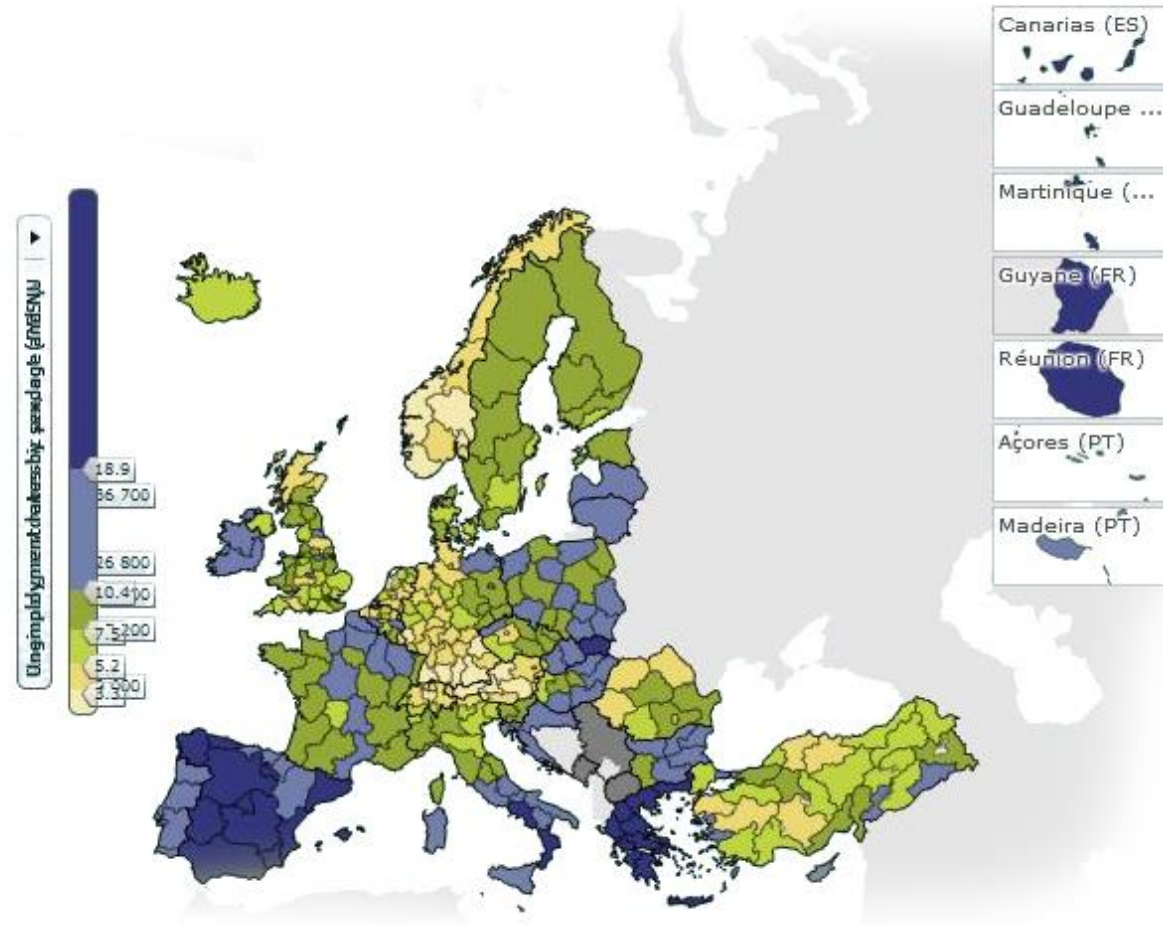
Рівень розвитку в ЄС все ще дуже різний...

ВРП/особу

Рівень розвитку в ЄС все ще дуже різний...

БЕЗРОБІТТЯ

Цілі стратегії «Європа 2020» на 2014-2020 роки

«Європа 2020» - це стратегія забезпечення розумного, сталого та всеохоплюючого зростання.

ЄС встановив амбітні цілі, які мають бути досягнуті до 2020 року, у п'яти основних напрямках:

- **Зайнятість** - підвищення рівня зайнятості населення у віці 20-64 років з сучасних 69% до принаймні 75%.
- **Інновації** - Досягнення рівня інвестицій, що складає 3% від ВВП в науково-дослідну діяльність, зокрема шляхом поліпшення умов інвестування науково-дослідної діяльності приватним сектором
- **Кліматичні зміни**
Скорочення викидів парникових газів принаймні на 20% у порівнянні з рівнем 1990 року;
 - Дотримання правила, згідно з яким 20% від енергії, яка споживається в межах Євросоюзу, повинні надходити з відновлюваних джерел;
 - Зменшення використання первинних джерел енергії на 20% у порівнянні із прогнозованими рівнями; це досягається за допомогою стимуляції енергоефективності.
- **Освіта** - Скорочення частки осіб, що передчасно залишають школу, до 10% в порівнянні з теперішніми 15% та збільшення частки населення у віці 30-34 років з повною вищою освітою з 31% до принаймні 40%.
- **Бідність** – скорочення кількості громадян, що живуть за межею національних порогів бідності, на 25%, дозволяючи тим самим більше як 20 мільйонам осіб вийти з цієї ситуації

Регіональна політика ЄС: 11 тематичних цілей

ЗРОСТАННЯ

РОЗУМНЕ

СТАЛЕ

ВСЕОХОПЛЮЮЧЕ

Європейські структурні та інвестиційні фонди

СТРУКТУРНІ
ФОНДИ

Європейський фонд регіонального розвитку (ERDF)
Європейський Соціальний Фонд (ESF)

Фонд Згуртованості/Єдності (Cohesion Fund)

Європейський сільськогосподарський фонд для
сільського розвитку (EAFRD)
Європейський фонд рибальства та
морських справ (EMFF)

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТРУКТУРНІ
ТА ІНВЕСТИЦІЙНІ ФОНДИ

ЄС (5 фондів)*	Країни	Разом
€ 454 073 873 653	€ 183 134 718 855	€ 637 208 592 508

*загальний бюджет ЄС на 7 років €1082 млрд.

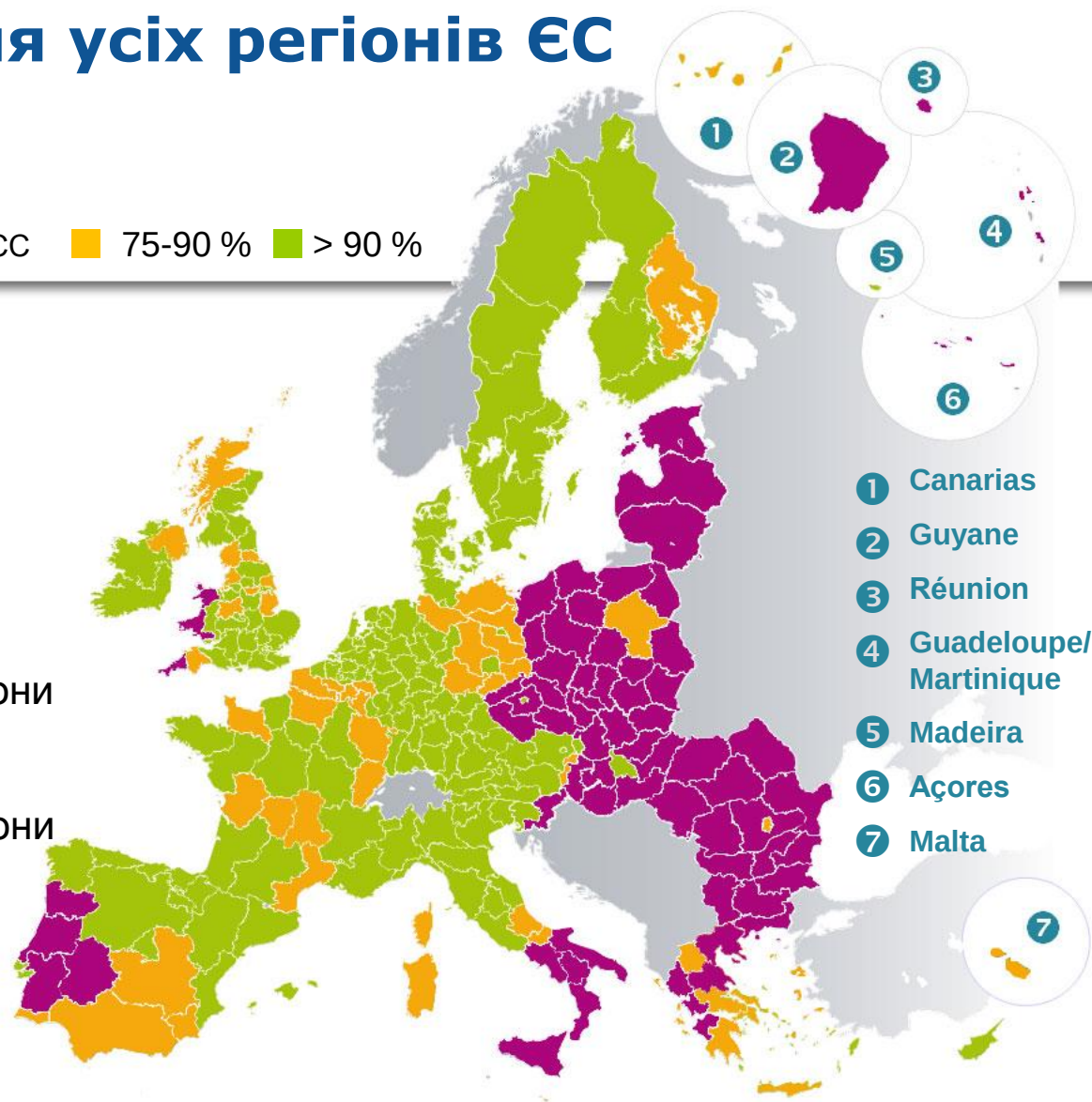
Чесна система для усіх регіонів ЄС

ВРП/д.н.* ■ < 75 % середн. ЄС ■ 75-90 % ■ > 90 %

*index EU27=100

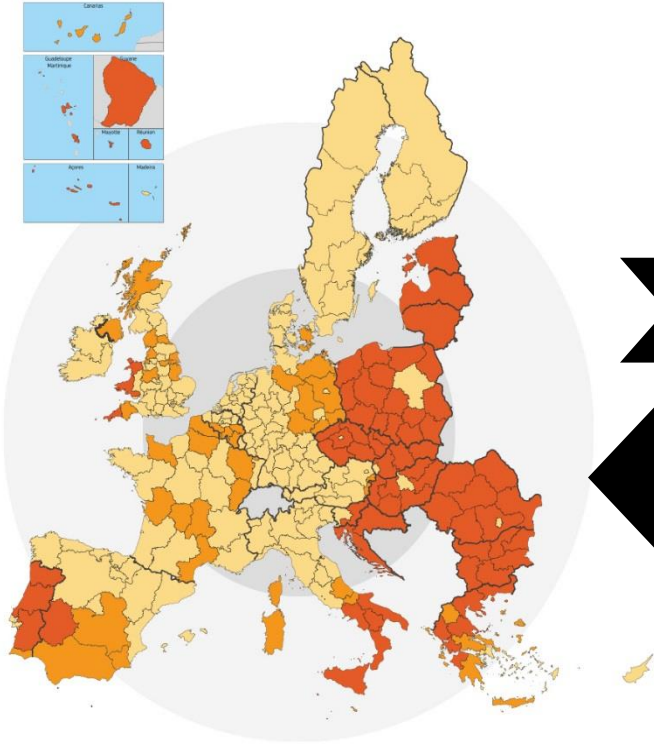
3 категорії регіонів

- Менш розвинуті регіони
- «Перехідні» регіони
- Більш розвинуті регіони

Regional GDP figures: 2006-07-08
© EuroGeographics Association for the administrative boundaries

Інвестиційна політика для УСІХ регіонів

ОБСЯГ ІНВЕСТИЦІЙ

ЗЕЛЕЖИТЬ ВІД

РІВЕНЯ РОЗВИТКУ

УСІ РЕГІОНИ ОТРИМУЮТЬ ВИГОДУ

€ 182 млрд

МЕНШ РОЗВИНУТІ РЕГІОНИ

GDP < 75% of EU-27 average

50.5% 27% нас. ЄС

€35 мрд. ПЕРЕХІДНІ РЕГІОНИ

GDP 75-90% of EU-27 average

9.9% 12% нас. ЄС

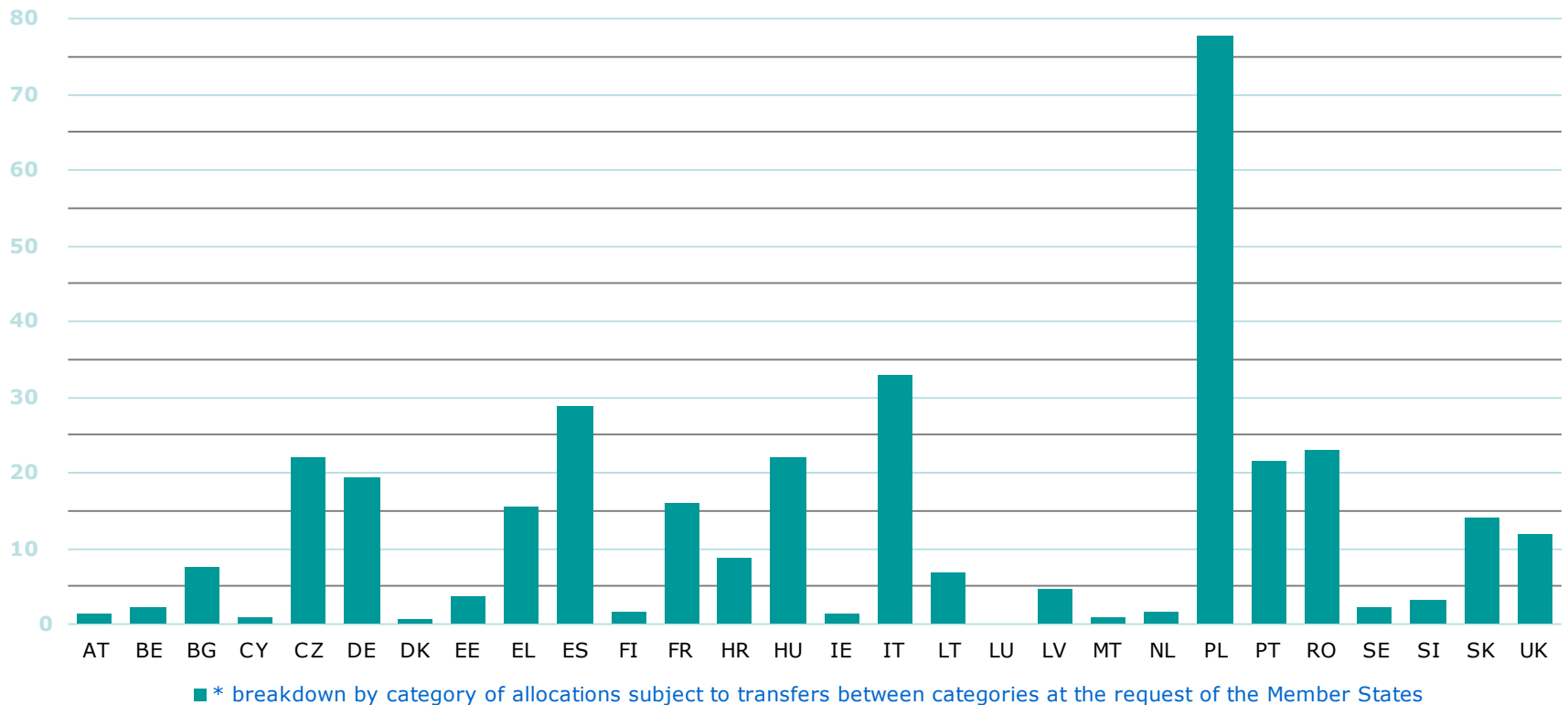
€54bn БІЛЬШ РОЗВИНУТІ

GDP > 90% of EU-27 average

15.1% 61% нас. ЄС.

Розподіл між країнами

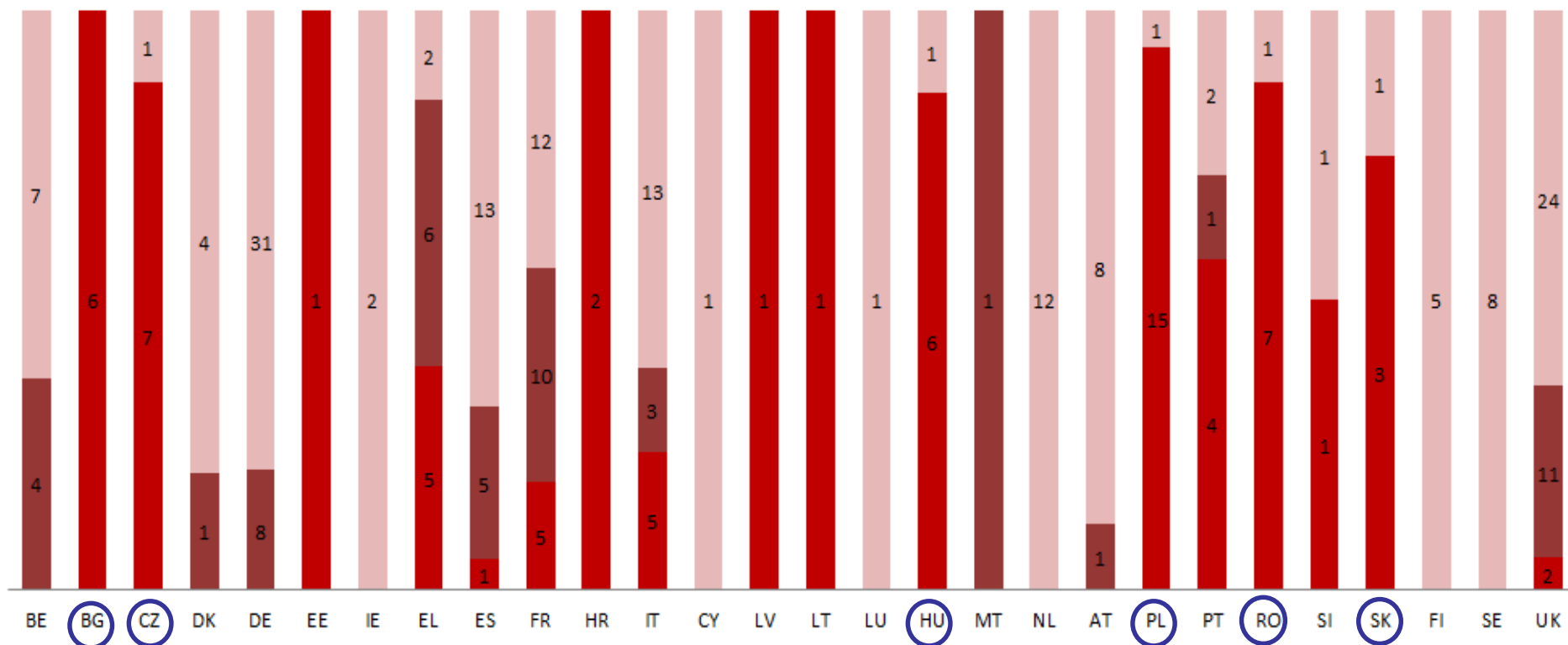
Total EU allocations of cohesion policy 2014-2020* (billion €, current prices)

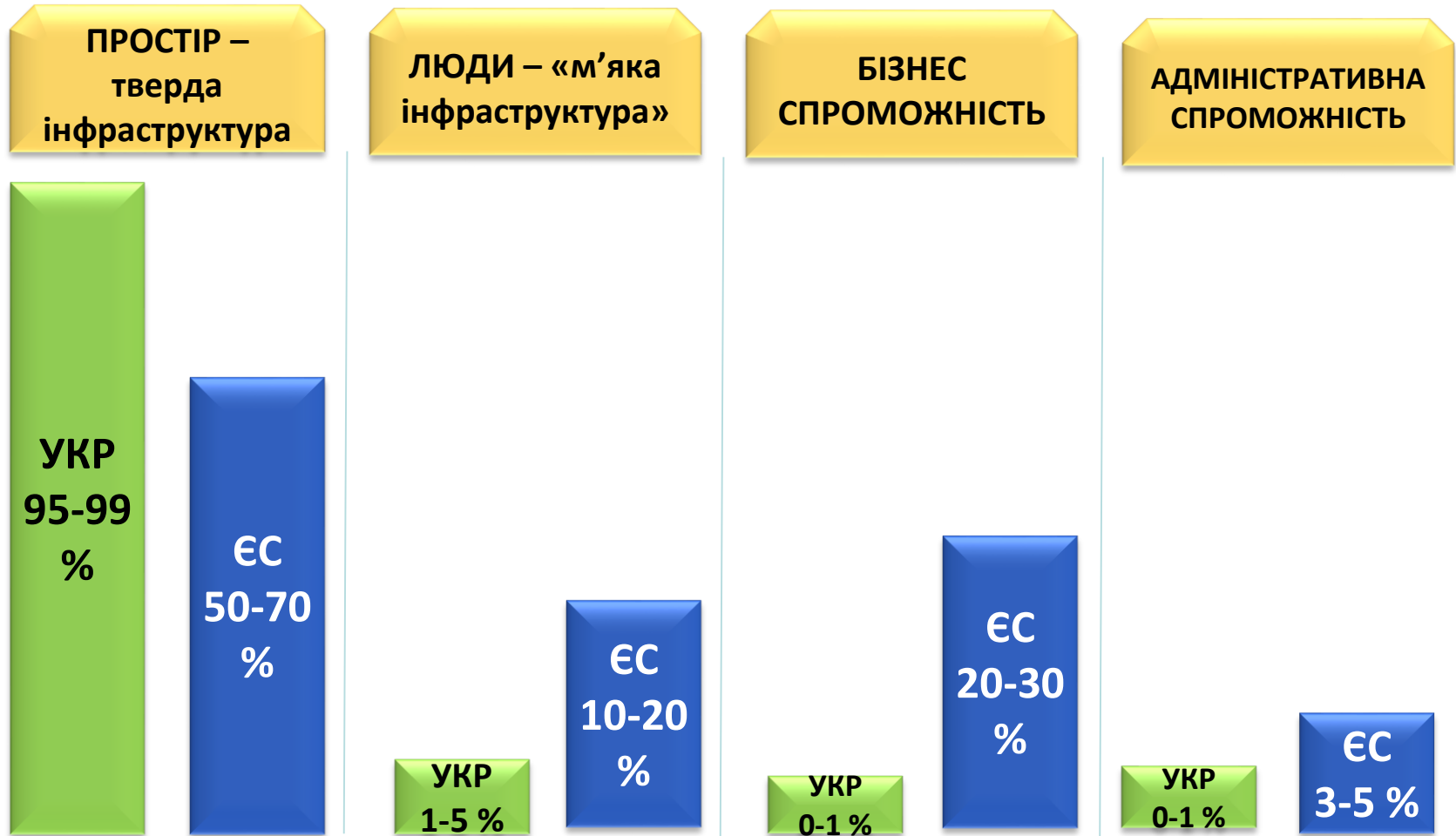
Частка менш розвинутих, «перехідних» та більш розвинутих регіонів за країнами-членами ЄС

Share of Less Developed, Transition and More Developed Regions Per MS

■ Less Developed Regions ■ Transition Regions ■ More Developed Regions

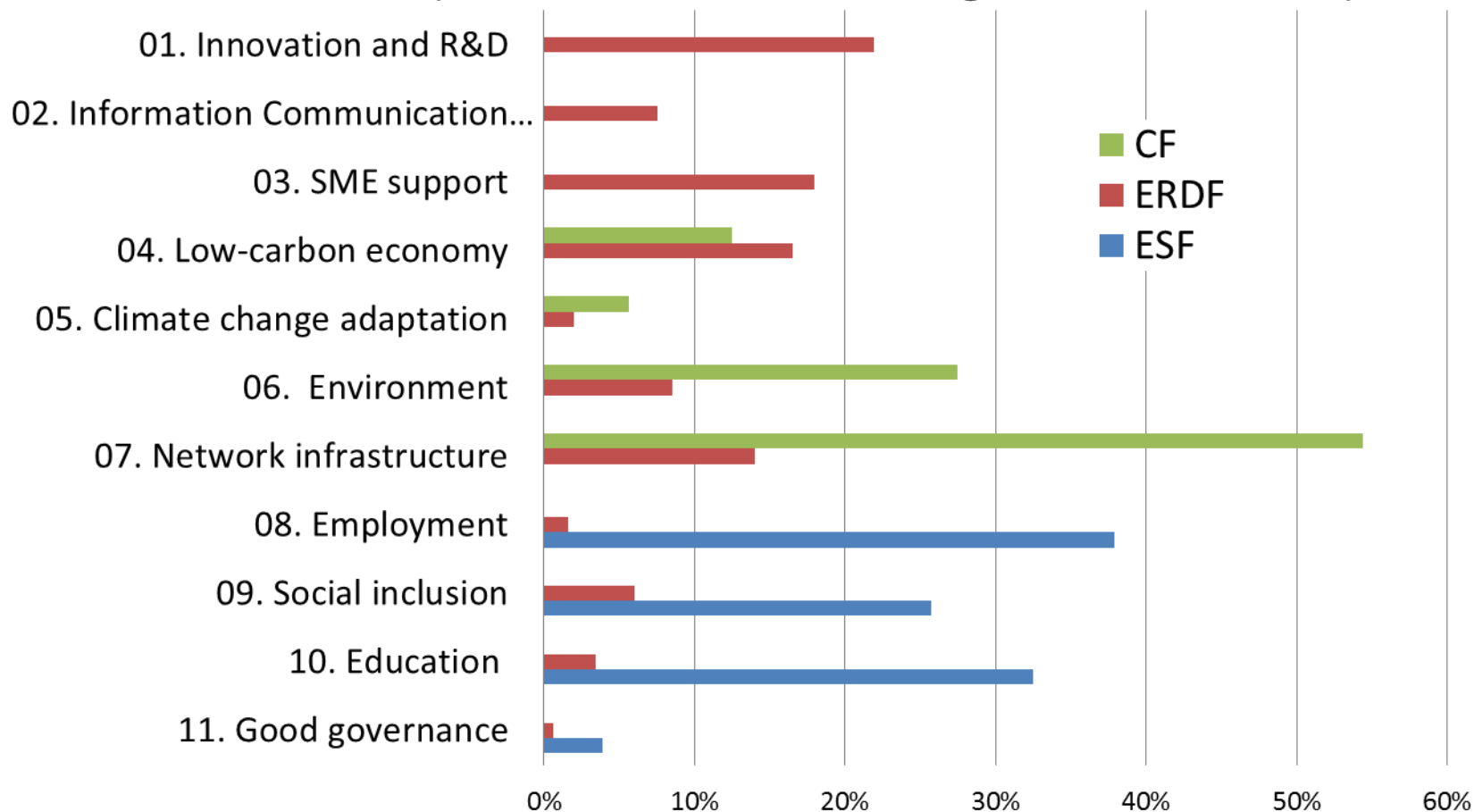

Напрямки інвестування: ЄС і України

Allocation to funding priorities by fund 2014-2020

(in % of fund total, excluding technical assistance)

ПІДТРИМКА БІЗНЕСУ	ЕЛЕКТРОННІ ПОСЛУГИ ТА ПРОГРАМИ ДЛЯ БІЗНЕСУ	УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРНИМИ ФОНДАМИ ТА ВРЯДУВАННЯ
КОНСУЛЬТАЦІЙНІ ПОСЛУГИ БІЗНЕСУ	ІННОВАЦІЇ, ДОСЛІДЖЕННЯ І ТЕХНОЛОГІЧНИЙ РОЗВИТОК	СИСТЕМИ ОЦІНКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ВРЯДУВАННЯ
ІННОВАЦІЙНИЙ ФІНАНСОВИЙ ІНЖИНІРИНГ	КЛАСТЕРИ ТА БІЗНЕС-МЕРЕЖІ	ВРЯДУВАННЯ
НОВІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСИ	ПІДВИЩЕННЯ ОБІЗНАНОСТІ ЩОДО ІННОВАЦІЙ, ОСВІТА ТА НАВЧАННЯ	ІНТЕГРОВАНІ ПІДХОДИ
СТАРТАПИ, СПІНОФИ, ІНКУБАТОРИ	НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ІНФРАСТРУКТУРА, НАУКОВІ ПАРКИ	УПРАВЛІННЯ ТА РОЗВИТОК СПРОМОЖНОСТІ
ЕНЕРГЕТИКА	СОЦІАЛЬНІ ІННОВАЦІЇ	ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ ВИМІР РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ
ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ	ТЕХНОЛОГІЧНІ ТА РИНКОВІ ІННОВАЦІЇ	РЕГІОНАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО
ВІДНОВЛЮВАЛЬНІ ДЖЕРЕЛА ЕНЕРГІЇ	ПЕРЕДАЧА ТЕХНОЛОГІЇ	ВІДДАЛЕНІ, СІЛЬСЬКІ, ПРИБЕРЕЖНІ ТЕРИТОРІЇ ТА ОСТРОВИ
ТРАДИЦІЙНА ЕНЕРГЕТИКА	TRIPLE, QUADRUPLE HELIX APPROACH	МІСЬКІ ТЕРИТОРІЇ
НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ	СОЦІАЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ, РОБОЧІ МІСЦЯ, ОСВІТА ТА НАВЧАННЯ	ТУРИЗМ І КУЛЬТУРА
ЯКІСТЬ ПОВІТРЯ	ОСВІТА ТА НАВЧАННЯ, НАВЧАННЯ ПРОТЯГОМ ЖИТТЯ	КУЛЬТУРА
ЗМІНА КЛІМАТУ І БІОРІЗНОМАНІТТЯ	ЗАЙНЯТІСТЬ І РИНОК ПРАЦІ	ТУРИЗМ
ЕКОЛОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ	РОЗШИРЕННЯ ПРАВ, МОЖЛИВОСТЕЙ ТА УЧАСТІ РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ ГРУП	ТРАНСПОРТ
ЗАПОБІГАННЯ РИЗИКАМ	ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я	АЕРОПОРТИ
УТИЛІЗАЦІЯ ТА ОЧИЩЕННЯ ВОДИ	ВКЛЮЧЕННЯ ЧЕРЕЗ СПОРТ І ФІЗИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ	АВТОСТРАДИ, ДОРОГИ
ВОДОПОСТАЧАННЯ	СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО	МУЛЬТИМОДАЛЬНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ
ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО	СОЦІАЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ	ПОРТИ
ДОСТУП ДО ІКТ, E-INCLUSION	СОЦІАЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА (ЦЕНТРИ ГРОМАД, СОЦІАЛЬНЕ ЖИТЛО, ДОГЛЯД ЗА ДІТЬМИ І Т.Д.)	ЗАЛІЗНИЦЯ
ЕЛЕКТРОННІ ПОСЛУГИ ТА ДОДАТКИ ДЛЯ ГРОМАДЯН	ВІДНОВЛЕННЯ МІСТ, РОБОТА ІЗ БІДНИМИ/ЗАНЕДБАНИМИ КВАРТАЛАМИ	МІСЬКИЙ ТРАНСПОРТ

Ключові стадії процесу фінансування

Спільна
стратегічна
рамка

Партнерські
угоди

Плани
реалізації
(операційні
програми)

Управління
програмами /
відбір проектів

Моніторинг /
Щорічне
звітування

- 1. Бюджет і правила його використання** затверджуються спільним рішенням Європейського парламенту і Ради Міністрів ЄС, на підставі пропозиції Європейської Комісії на початку кожного 7-річного періоду стратегічного планування.
- 2.** Комісія співпрацює з країнами ЄС в процесі розробки країнами **партнерських угод** з викладом своїх інвестиційних пріоритетів і розвиткових потреб. Країни представляють **проекти планів реалізації стратегій регіонального розвитку (операційні програми)**. ЄК веде переговори з національними органами щодо остаточного змісту операційних програм. Усі суб'єкти регіонального розвитку, в тому числі обов'язково представники громадянського суспільства, повинні бути залучені в консультації та брати участь у програмуванні та управлінні впровадження планів реалізації
- 3.** Плани реалізації впроваджуються країнами та регіонами – **конкурсний відбір, моніторинг та оцінка сотні тисяч проектів.**

Рух коштів

- ЄК на початку кожного року готова надати відповідне фінансування, щоб дозволити країнам ЄС почати інвестувати в окремі проекти.
- Платежі, завірені національними органами, здійснюються ЄК.
- Національні програми постійно моніторяться, відбуваються вибіркові перевірки ЄС та країною.

АРР у країнах ЄС

- НЕМАЄ (ЄВРОПЕЙСЬКОЇ) МОДЕЛІ
- АРР СТОВРЮВАЛИСЬ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД:
 - Моделі регіонального врядування
 - Децентралізація / регіоналізація країни
 - Місцевих партнерств
 - Фінансових ресурсів
 - Політичного дискурсу. Який тип підтримки розвитку внутрішнього потенціалу обрано у країні?

Типологія АРР

- АРР СТВОРЕНІ ДЕРЖАВОЮ:
ex. : Ireland (Shannon), United Kingdom (Scottish Enterprise, Welsh Development Agency)
- АРР СТВОРЕНІ “AD HOC” ЗАКОНОДАВСТВОМ:
ex. : 9 English RDA's within the framework of devolution
- АРР СТВОРЕНІ У ПРОЦЕСІ РЕГІОНАЛІЗАЦІЇ ЧИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ:
ex. : Spain, France, Germany
- АРР СТВОРЕНІ ЯК «АСОЦІАЦІЇ»
ex. : Italy
- АРР ЯК ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНІ ПІДРОЗДІЛИ ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ
ex. : France, Portugal
- АРР ЯКІ СПЕЦІАЛІЗУЮТЬСЯ ВИКЛЮЧНО НА ЗАЛУЧЕННІ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Місія APP у країнах ЄС

- Стратегія розвитку
 - загальна
 - секторальна
- Боротьба з «market failures»
- Інфраструктура підтримки бізнесу
- Послуги для бізнесу
- Розвиток інновацій
- Маркетинг територій
- Фінансові послуги МСБ
- Залучення ПІІ
- One stop shop для МСБ
- Фінансовий інжиніринг
- Навчання
- Міжнародні партнерські угоди

Людські та фінансові ресурси APP

E : SPRI – Pays Basque

92 працівники

53.000.000€ бюджет

F : Midi-Pyrénées Expansion

27 працівники

3.175.000€ бюджет

I : ASNM Nord-Milano

30 працівників

9.000.000€ бюджет

FIN : Jyvaskyla

30 працівників

6.800.000€ бюджет

NL : NOM

50 працівників

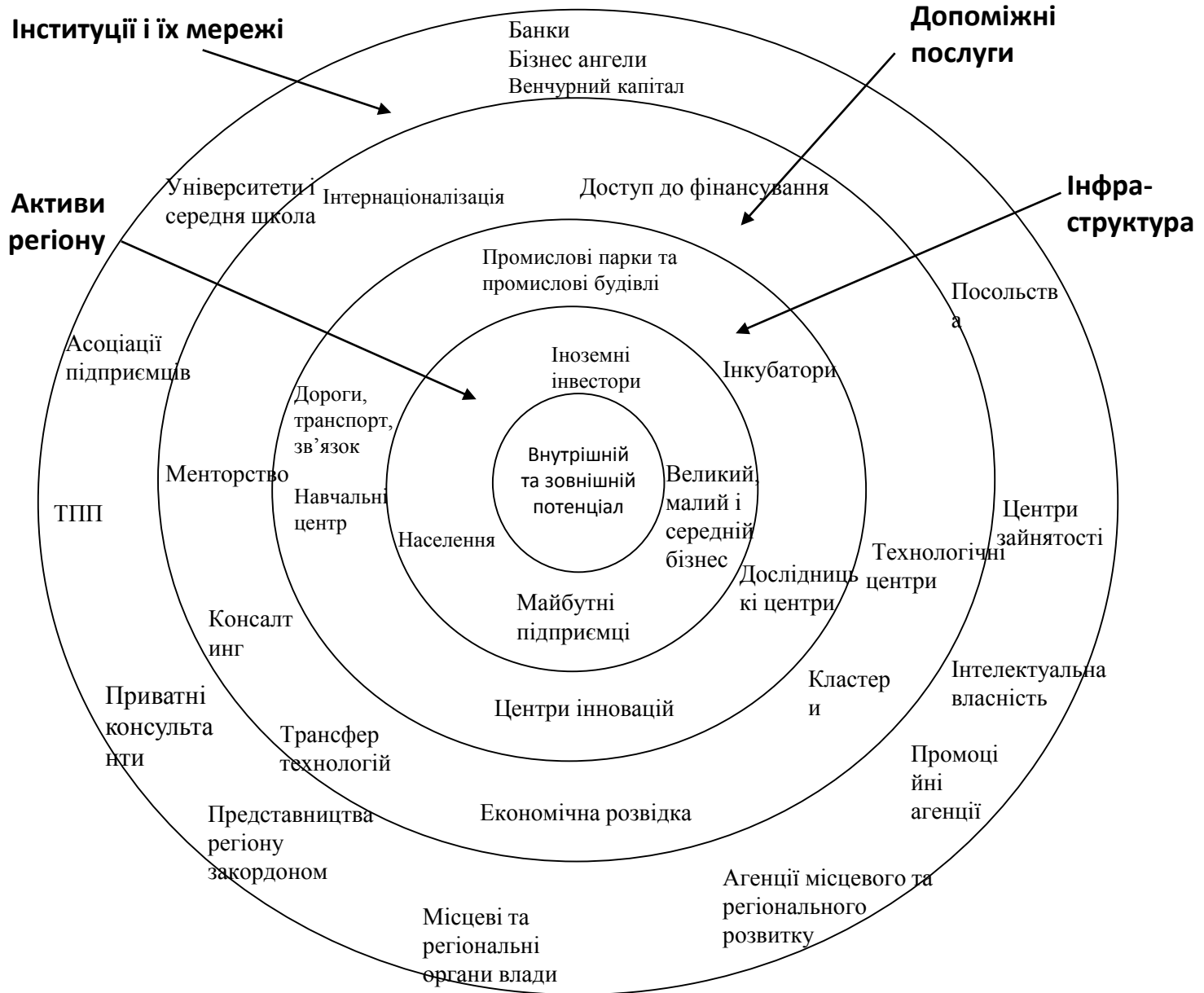
13.000.000€ бюджет

E : Barcelona ACTIVA

80 працівників

16.500.000€ бюджет

“Колесо” регіонального розвитку

Уроки для України

Мета державної регіональної політики

Метою державної регіональної політики є створення умов для динамічного, збалансованого розвитку України та її регіонів, забезпечення їх соціальної та економічної єдності, підвищення рівня життя населення, додержання гарантованих державою соціальних стандартів для кожного громадянина **незалежно від його місця проживання.**

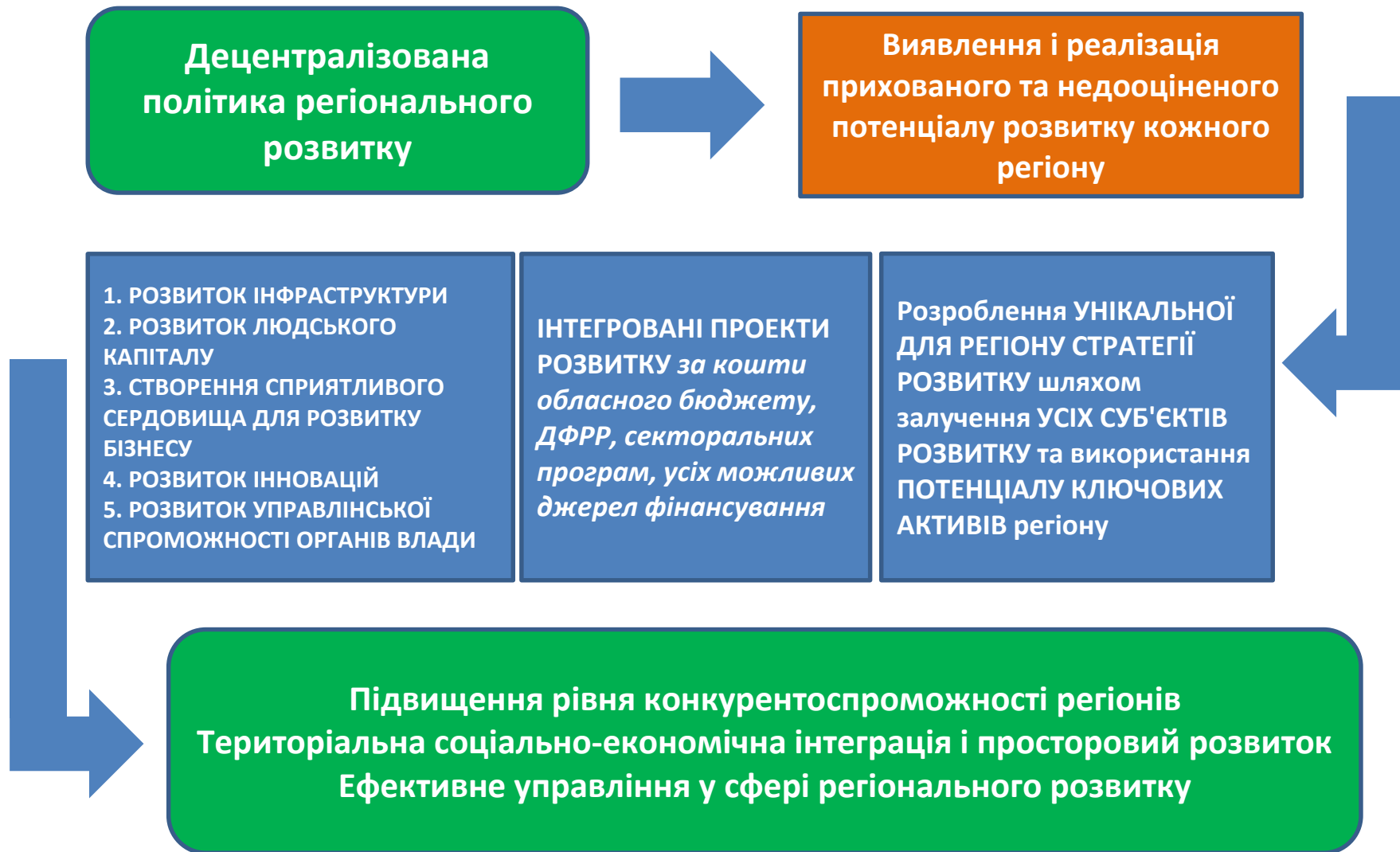
Цілями державної регіональної політики є:

- **підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів,**
- **територіальна соціально-економічна інтеграція та просторовий розвиток,**
- **ефективне державне управління у сфері регіонального розвитку.**

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ НОВОЮ ДЕРЖАВНОЮ РЕГІОНАЛЬНОЮ ПОЛІТИКОЮ (ДРП)

Реалізація регіонального розвитку «знизу-вгору»

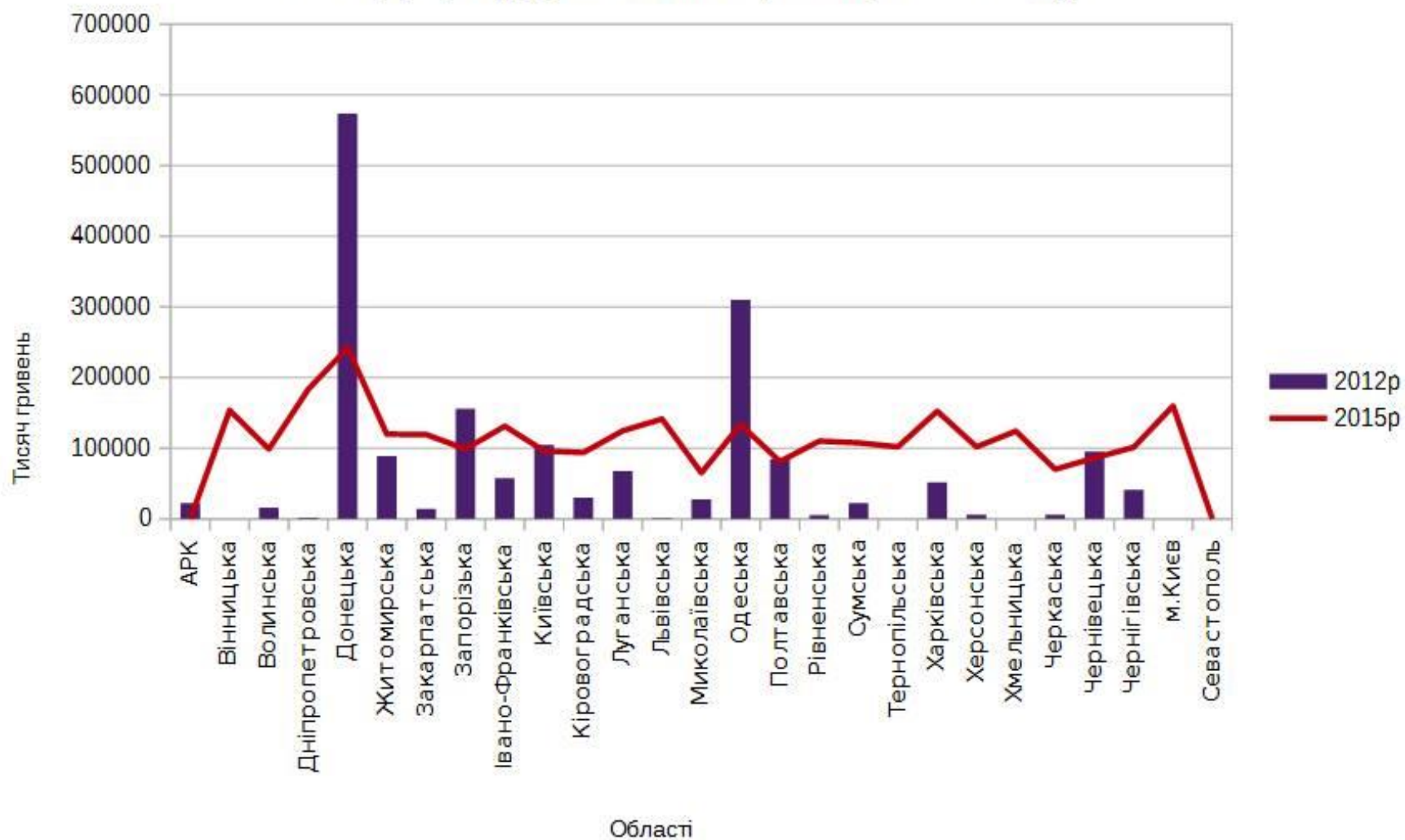
ПЛАНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

КРАЇНИ ЄС	УКРАЇНА СЬОГОДНІ	РЕФОРМА
Базовий закон про регіональний розвиток, який створює систему управління в країні	Прийнято БАЗОВИЙ закон Фрагментарне законодавство про регіональний розвиток	Виконання закону «Про засади державної регіональної політики» Впорядкування законодавства про регіональний розвиток
Національна Стратегія/План Розвитку	Відсутня	Національна Стратегія/План Розвитку
Довгострокові ГАЛУЗЕВІ стратегії розвитку і по одному плану реалізації	Галузеві стратегії розвитку лише для деяких секторів	Довгострокові галузеві стратегії розвитку для усіх галузей, на основі НПР
Державна стратегія регіонального розвитку + операційні програми	Державна стратегія регіонального розвитку + ПЛАН РЕАЛІЗАЦІЇ	Впровадження «національних» проектів регіонального розвитку
Регіональні стратегії розвитку і плани їх	Регіональні стратегії розвитку + ПЛАНИ	Впровадження «регіональних»

ФІНАНСУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

КРАЇНИ ЄС	УКРАЇНА СЬОГОДНІ	РЕФОРМА
Структурні фонди та інвестиційні фонди ЄС:	Бюджетна підтримка ЄС Грантові програми ЄС Грантові програми міжнародних донорів	Фінансування ДСРР Реформування ДЕРЖАВНОГО ФОНДУ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ
Фінансування реалізації планувальних документів розвитку (з бюджету країни) Фінансування секторальних програм	ДЕРЖАВНИЙ ФОНД РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ Майже відсутнє фінансування секторальних програм	Приведення ДФРР у відповідність до практик ЄС Впорядкування фінансування галузевих стратегій
Значні власні розвиткові ресурси регіонів	Обмежені власні розвиткові ресурси регіонів	Внаслідок децентралізації збільшення власних надходжень регіонів
Значні власні розвиткові ресурси муніципалітетів	Власні розвиткові ресурси ОТГ зростають	Внаслідок децентралізації збільшення власних надходжень регіонів та муніципалітетів
Державно-приватне партнерство	ДПП не працює через політично-економічну нестабільність і високі ризики	В середньостроковій перспективі ДПП
Корпоративна соціальна відповідальність + благодійність	КСВ лише зароджується, благодійність у незначних розмірах	Промоція КСВ і благодійності

Розподіл фонду регіонального розвитку 2012, 2015рр.

ОНЛАЙН ПЛАТФОРМА ДЕРЖАВНОГО ФОНДУ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

DFRR.minregion.gov.ua

The screenshot shows a web browser window with the address bar displaying `dfrr.minregion.gov.ua`. The website features a large banner image of a forested mountain landscape. In the top right corner of the banner, there is a search bar with the text "ПОШУК" (Search) and "ВХІД" (Login). Below the banner, a navigation menu contains the following links: "Головна" (Home), "Новини" (News), "Про ДФРР" (About DFRR), "Проекти" (Projects), "Партнери" (Partners), "Корисні ресурси" (Useful resources), and "Контакти" (Contacts).

Below the navigation menu, there are two main sections on the left side:

- НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ДФРР** (Normative and legal basis of DFRR)
- РЕЄСТРАЦІЯ ПРОЕКТУ** (Project registration)

On the right side, there is a map of Ukraine with regional boundaries. The regions labeled on the map are: Волинська (Volyn), Рівненська (Rivnens'ka), Житомирська (Zhytomir's'ka), Київська (Kyiv's'ka), Чернігівська (Chernihiv's'ka), Сумська (Sum's'ka), Львівська (Lviv's'ka), Тернопільська (Ternopil's'ka), Хмельницька (Khmelnyts'ka), Київ (Kyiv), Черкаська (Cherkas's'ka), Івано-Франківська (Ivano-Frankiv's'ka), Полтавська (Poltava's'ka), Харківська (Kharkiv's'ka), and Луганська (Luhans'ka).

The browser's taskbar at the bottom shows several open applications: a search for "*.ppt - Search Res...", the "Головна - Google..." page, a "Document1 - Word" file, and a "EUD RD Lunch [C..." file. The system clock in the bottom right corner indicates the time is 6:00 PM on 13-Jul-15.

РЕАЛІЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

КРАЇНИ ЄС	УКРАЇНА СЬОГОДНІ	РЕФОРМА
Плани реалізації усіх планувальних документів (ОПЕРАЦІЙНІ ПРОГРАМИ)	Секторальні стратегії без планів реалізації Державні/регіональні цільові програми, які розроблялися в різний період часу, як правило не узгоджені із Стратегіями і або не фінансуються взагалі або не у повному обсязі	Плани реалізації усіх планувальних документів (на державному і регіональному рівні). Реалізація планів через інвестиційні проекти.
РОЗВИТКОВІ ПРОЕКТИ із матеріальною і нематеріальною складовою («м'які» і «тверді» проекти)	Фінансування майже виключно будівництва та/або реконструкції ОБ'ЄКТІВ	РОЗВИТКОВІ ПРОЕКТИ із матеріальною і нематеріальною складовою («м'які» і «тверді» проекти)
Конкурси проектів в реалізацію цілей Державної стратегії регіонального розвитку та регіональних стратегій розвитку	Проекти місцевого та регіонального розвитку в областях реалізуються органами місцевого самоврядування та недержавними/неприбут	Конкурси проектів в реалізацію цілей Державної стратегії регіонального розвитку та регіональних стратегій розвитку

МОНІТОРИНГ І ОЦІНКА ВПЛИВУ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

КРАЇНИ ЄС

Моніторинг РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ І ПРОЕКТІВ

Оцінка впливу реалізації ДРП

УКРАЇНА СЬОГОДНІ

«Моніторинг» статистичних показників вищого порядку

Важко визначити вплив ДРП на розвиток регіонів

РЕФОРМА

Моніторинг РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ І ПРОЕКТІВ

Нова система моніторингу та оцінки впливу реалізації ДРП

ІНСТИТУЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

КРАЇНИ ЄС	УКРАЇНА СЬОГОДНІ	РЕФОРМА
Національна координаційна рада (координація секторальних політик у просторі)	Міжвідомча координаційна рада з питань регіонального розвитку	Міжвідомча координаційна рада з питань регіонального розвитку працює на постійній основі
ЦОВВ/Міністерство відповідальне за формулювання та реалізацію ДРП	Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства	Мінрегіон і система ЦОВВ, які реалізують ДРП
Центральний моніторинговий комітет	Відсутній	Центральний моніторинговий комітет у складі КМУ
Орган виконавчої влади на регіональному рівні, органи самоврядування	Обласна державна адміністрація, органи самоврядування	Виконавчий комітет обласної ради, ОТГ
Агенція регіонального розвитку та ціла низка інституцій	Незначна кількість неурядових/неприбуткових організації	Агенції регіонального розвитку (одна на регіон відповідно до

Агенція регіонального розвитку - типові завдання структурних одиниць

Стратегія та планування

1. Адміністрування регіональних баз даних
2. Розробка та актуалізація соціально-економічного аналізу розвитку регіону
3. Розробка та актуалізація Стратегії регіонального розвитку та Плану реалізації Стратегії регіонального розвитку
4. Моніторинг реалізації проектів регіонального розвитку та оцінка впливу реалізації Стратегії регіонального розвитку та її актуалізація
5. Підготовка та постійна актуалізація переліку потенційних донорів регіону та їх вимог щодо фінансування проектів місцевого/регіонального розвитку
6. Інформування громадськості, зацікавлених сторін та донорів про хід реалізації стратегії регіонального розвитку

Розробка та управління проектами

1. Зміцнення спроможності суб'єктів регіонального та місцевого розвитку -- проведення тренінгів та надання послуг технічної допомоги із:
 - Ініціювання, розробки, управління та звітування за проектами місцевого та регіонального розвитку
 - здійснення закупівель
 - тлумачення специфіки діючого законодавства
 - Інше
2. Нагляд за виконанням під егідою АРР міжнародних/ місцевих проектів за підтримки донорів (ЄС, ЄБРР, Світовий Банк тощо)
3. Розробка та управління проектами АРР

Послуги

1. Створення «Єдиного вікна» для інвесторів
 - Підготовка до інвестування
 - Реалізація інвестиції
 - Післяінвестиційна підтримка
2. Загальна допомога підприємцям та МСБ
 - Організація Єдиного вікна для підприємців
 - Консультування щодо законодавства для майбутніх підприємців
 - Збір інформації щодо існуючих фінансових установ (банків та гарантійних кредитних фондів)
 - Організація семінарів з розвитку підприємництва (середні школи, університети)
3. Надання послуг із техніко-економічних обґрунтувань проектів місцевого/регіонального розвитку та маркетингових досліджень
4. Надання технічної допомоги та консалтингових послуг із ведення зовнішньо-економічної діяльності (експорту)
5. Управління фондом кредитного гарантування

Рекомендована література

РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ТА ДЕРЖАВНА РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ: стан і перспективи змін у контексті глобальних викликів та європейських стандартів політики

<https://surdp.eu/Analytical-Report>

Підтримання темпу процесу децентралізації в Україні

Rethinking Regional Development Policy-making

Productivity and Jobs in a Globalised World (How) Can All Regions Benefit? Published on April 26, 2018

<http://www.oecd.org/regional/productivity-and-jobs-in-a-globalised-world-9789264293137-en.htm>

БІБЛІОТЕКА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ: <https://surdp.eu/Library>

Дякуємо за увагу!

**Команда
Волинського ресурсного центру**

www.vrc.rv.ua
